

Muhasebe Meslek Mensuplarının Yaşadığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Zonguldak-Bartın-Karabük Örneği*

Tuğba Üstüntaş Aratoğlu¹

Metin Kılıç²

Received: 16/04/2021

Online Published: 16/10/2021

Accepted: 07/08/2021

Özet

Muhasebe mesleği her geçen gün artan ihtiyaçlara bağlı olarak ortaya çıkan yeni sektörler ve ürün yelpazesi, teknoloji, iş sahası gibi nedenler ile meslekte sürekli ve hızlı değişimi zorunlu kılmıştır. Meslek mensupları için geleneksel muhasebenin yanında zaman içerisinde küresel ölçekte düşünebilen, değişime ve gelişime açık, mesleki becerilere sahip olabilme özellikleri de zorunlu hale gelmiştir. Meslek mensuplarının, ilişkili oldukları işletmelere, bilgi kullanıcılarına ve en önemlisi devlete karşı ciddi sorumlulukları vardır. Muhasebe meslek mensuplarının sorumluluklarının önemi nedeniyle meslek alanlarında karşılaştıkları sorunlara çözüm bulunmaya çalışılmaktadır. Hazırlanan çalışmada bu çözüm arayışlarından biridir. Çalışmanın amacı, Zonguldak - Bartın - Karabük illerinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının sorunları ve çözüm önerilerini belirlemektir. Bu amaçla söz konusu çalışmada yarı yapılandırılmış mülakat tekniği uygulanmış, sorunlara ilişkin sorulara cevaplar aranmış ve elde edilen bulgular yorumlanarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebecilik, muhasebeci, muhasebecilerin sorunları

JEL Sınıflandırması: M42, M48

Problems Experienced by Professional Accountants and Suggestions for Solutions: The Case of Zonguldak-Bartın-Karabük

Abstract

Accounting profession, depending on needs increasing day by day, abliged the swift and continuous change in the profession with the reasons of emerging new sectors and range of products, technology and the work area. For the members of a profession, characteristics of ability of thinking on a global scale, being open to change and progress and having professional abilities have become compulsory beside traditional accounting. Members of accounting profession have responsibilities aganist the enterprises which they connected to, information users and most importantly to state. Due to the importance of the responsibilities of professional accountants, it is tried to find solutions to the problems they encounter in their professional fields. It is one of the search for solutions in the prepared study. The aim of the study is to determine the problems and solutions offered by professional accountants operating in Zonguldak - Bartın - Karabük provinces. For this purpose, semi-structured interview technique was applied in this study, answers were sought to questions about the problems and the findings were evaluated by interpreting.

Keywords: Accountancy, accountant, problems of accountors

JEL Classification: M42, M48

* Bu çalışma Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanan "Muhasebe Meslek Mensuplarının Yaşadığı Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Zonguldak-Bartın-Karabük Örneği" adlı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ İşletme Bilim Uzmanı, SMMM, tugba.aratoglu@creavit.com.tr

² Doç. Dr., Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, metinkilic@bandirma.edu.tr, orcid:0000-0002-5025-6384

1. Giriş

Muhasebecilik bir meslek olarak tanımlanması ve yasal statüye kavuşması 3568 sayılı yasanın yürürlüğe girmesi ile gerçekleşmiştir. 3568 sayılı yasa; muhasebecilik mesleğini, mesleğe giriş koşullarını, meslek mensuplarının sınıflandırmasını, meslek örgütlenmesinin şekli gibi bir çok yeniliği yasalaştırarak muhasebe mesleğine ve taraflara adeta kamusal bir güvence sağlamıştır.

Ancak, süreç içerisinde gerek yasal değişimler gerekse uygulamadan kaynaklanan aksaklıklar beraberinde yeni sorunlar ortaya çıkmıştır. İlgili tarafların (birlik (TÜRMOB) - meslek odaları – bakanlık - gelir idaresi başkanlığı, akademisyenler vb.) yaşanan sorunları azaltıcı yönde çalışmaları olsa bile teknolojik ilerlemeler, etik değerlerin yaygınlaşması, yeni yasal değişiklikler vb., nedenlerle yeni sorunlara yeni çözümler gerekmekte olduğuda aşikardır.

Bu çalışmanın amacında, Zonguldak-Bartın-Karabük illerinde faaliyet gösteren serbest muhasebeci mali müşavir odalarına kayıtlı meslek mensuplarının yaşadığı sorunları belirlemek ve çözüm önerileri sunmaktır. Bu çalışmada literatür taraması yapıldıktan sonra, nitel araştırma yöntemlerinden mülakat tekniği kullanılarak sorunlar ve çözüm önerileri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu aşamada meslek mensupları ile yüz yüze yapılan mülakat çerçevesinde oluşan sonuçlar bağımlı ve bağımsız meslek mensupları sorunları ile ortak sorunlar olmak üzere 3 grupta incelenmiş ve değerlendirmeler aktarılmıştır.

2. Literatür Taraması

Türkiye de muhasebe meslek mensuplarının sorunları üzerine çalışmaları kronolojik ve içerik olarak aşağıdaki gibi değerlendirilebilir;

Kalaycı ve Tekşen (2006) Isparta ilinde ki meslek odalarına kayıtlı 32 SM, 19 SMMM ve 1 YMM meslek mensubu üzerinde yüz yüze anket yöntemi ile yapılan çalışmaya göre; alınan sorumluluk ve iş yüküne göre ücret tarifesinin düşük olması ve mükelleflerin ödeme konusunda meslek mensuplarını zor durumda bıraktıkları yönündedir. Meslek içi eğitime ağırlık verilmesi gerektiğini düşünen meslek mensupları adli tatil gibi mali tatil taleplerini dile getirmişlerdir.

Alagöz ve Ceran (2007) Konya ili uygulaması meslek odalarına kayıtlı serbest muhasebeci, serbest muhasebeci mali müşavir ve yeminli mali müşavirleri kapsamaktadır. Araştırma Konya ilinde görev yapmakta olan 183 serbest muhasebeci 167 serbest muhasebeci mali müşavir ve 4 yeminli mali müşavir ile anket yöntemi kullanılarak yapılmıştır. Üniversitede alınan eğitimin önemine değinilen çalışmada üniversitelerin ve meslek mensuplarının iletişim içerisinde olmasının mesleğin geleceği açısından önemli olduğu vurgulanmıştır. İş sürecinde birçok sorunla karşılaşan meslek mensuplarının bu sorunların aşılmasında mesleki örgütlere önemli bir görev düşüğünü ve çözüm noktasında üzerlerine düşen görevleri yerine getirecekleri sonucuna varılmıştır.

Yıldırım (2007) Erzurum-Erzincan-Ağrı meslek odalarına kayıtlı Serbest Muhasebeci, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ve Yeminli Mali Müşavir unvanlarına sahip 98 meslek mensubuna anket uygulanarak değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Erkek meslek mensupları bağımsız çalışmaktan memnunken, kadın çalışanların kamu ya da kurumsal bir firmada bağımlı olarak çalışmak istediği, 3. dönem geçici vergi beyannamesinin kaldırılmasının iş yükünü hafifleteceği sonuçları çıkmıştır.

Yayla (2007) Orta ve Doğu Karadeniz bölgeleri örneğinde meslek odalarına kayıtlı bulunan Serbest Muhasebeci ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerden 172 kişiye yüz yüze ve telefon görüşmesi şeklinde yapılmıştır. Genel anlamda muhasebe meslek mensuplarının fiziki ve ruhsal anlamda yorgun oldukları, mantalite olarak desteklenmeleri gerektiği, belirleyicilik noktasında inisiyatif kullanabilmeleri sonucuna varılmıştır.

Tetik, Kınay ve Ciğer (2008) Muhasebe yazılım firmaları ile yapılan görüşmelerde eğitim verdikleri işletmelerde bilgisayar ve teknoloji konusunda bilgili olanların muhasebe konusunda yetersiz, yine muhasebe konusunda bilgili kişilerin ise teknoloji anlamında yetersiz olduğu gözlemlenmiştir. Bu durumunda işletmenin teknolojiye uyum sağlaması hususunda olumsuzluk teşkil etmektedir. Serbest meslek ofisleri için ise, mükelleflerin sadece vergi danışmanlığı hizmeti talep ettikleri, iç denetim, bağımsız denetim vb. danışmanlık konularına olumlu bakmadıkları yönündedir.

Terzi, (2010) Yüksek lisans tez çalışması Rize’de faaliyet gösteren 23 serbest muhasebeci, 72 serbest muhasebeci mali müşavir toplamda 95 bağımsız meslek mensubu ile anket yöntemi ile yapılmıştır. Araştırmanın yapıldığı dönemde muhasebe mesleğinin alışlagelmiş tanımlarının dışına henüz çıkmadığı meslek odalarının bu konuda vereceği eğitimlerle bu sorunun aşılabileceği sonucuna varılmıştır. Meslek mensuplarının ticari kaygılardan kurtulması ve tam anlamıyla mesleğe yönelmeleri gerektiği bunun ancak asgari defter tutma bedelinin odalar tarafından sıkı takip altına alınarak yapılacağı kanısındadırlar.

Yıldız (2010) Kayseri ilinde meslek etiğine konu edinen çalışma odaya kayıtlı 507 meslek mensubu arasından seçilen 97 serbest muhasebeci mali müşavir ile yüz yüze görüşme yöntemi ile yapılmıştır. Meslek mensuplarının toplum menfaatini her türlü kişisel menfaatten üstün tuttıklarını, işlerini büyük bir özveri ve ciddiyet ile yerine getirdikleri şeklindedir. Meslek etiğine aykırı tekliflerin özellikle mükelleflerden gelmesinin aralarında maddiyata dayalı bir ilişki olmasının etkisinden bahsedilmiştir. Meslek odaları ile meslek mensuplarının aralarında ki iletişimin ve bilgi alışverişinin artması güven ortamı yaratacağı yönündedir.

Ceylan (2011) Afyonkarahisar ilinde gerçekleştirilen çalışma 5 katılımcı YMM olmak kaydıyla 108 meslek mensubu ile yapılmıştır. Meslek mensuplarının uygunluk denetimi görevi üzerine eklenen doğruluk yükümlülüğünün gelmesi fakat yetki konusunda kısıtlı kalmalarının meslek mensuplarının iş sürecini zorlaştırdığı yönündedir. Bu konuyla ilgili 3568 sayılı meslek kanununun günümüz koşullarına göre yeniden şekillendirilmesi gerektiği şeklindedir.

Biyan (2012) Türkiye genelinde 243 serbest muhasebeci ve 2497 serbest muhasebeci mali müşavir ile toplamda 2740 katılımcıyla anket yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Lisans eğitimi zorunlu olan meslek mensuplarının eğitim seviyeleri ve mesleki tecrübelerinin yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Yoğun çalışan meslek mensuplarının iş istihdamı konusunda ülke ekonomisine katkısına değinilmiştir.

Yalçın (2012) Çalışma Türkiye’nin çeşitli illerinde 412 meslek mensubunun katılımı ile anket usulü yapılmıştır. Çalışmada mesleki kalitenin önemi vurgulanmıştır. Mesleki deneyim süresi arttıkça kaliteye verilen önemin de arttığı, kaliteli hizmet için kurumsallaşmanın gerekliliği bunda iyi eğitim almış meslek mensupları ile sağlanabileceği sonucuna varılmıştır.

Işık (2015) yürütücülüğünde hazırlanan projede Tekirdağ ilinde faaliyet gösteren 179 muhasebe meslek mensubu ile açık uçlu sorular sorularak anket yöntemi ile yapılmıştır. Meslek mensuplarının takip etmek zorunda oldukları yasal mevzuatlarındaki sürekli değişiklikler mali müşavirler ve vergi mükellefleri açısından sorun teşkil etmektedir. Sorunların çözüme kavuşabilmesi için temeli iyi atılmış bir vergi sistemi beklentisi içerisinde oldukları görülmektedir. Haksız rekabet konusunda kalıcı çözümler beklentisi olan meslek mensuplarının başlıca diğer problemleri finansal problemler ve tahsilat sıkıntısı, ilerleyen teknoloji ve ihtiyaca uygun eğitimler, kamu ile yaşanan sorunlar şeklindedir.

Aydemir (2015) Türkiye geneli 428 meslek mensubunun geri dönüşü ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar yüksek oranda defter bedellerinin tahsilatındaki sorunlardan, stresli ve yoğun iş yükünden, mevzuattaki sürekli değişimlerden, mesleki tanımın çok geniş olmasından, mesleğe

giriş koşullarının ağırlaştırılması gerektiğinden, haksız rekabetten ve itibar eksikliği ve tüm bu sorunların yasal düzenlemeler ile aşılabileceği yönündedir.

Gündüz ve Özen (2016) Uşak ili örneği meslek odasına kayıtlı 140 aktif çalışan meslek mensubunun katılımı ile yapılmıştır. Meslek yaşının 31 ile 50 yaş aralığında yoğunlaşmasına dikkat çekilen çalışmada sebep olarak staj başlatma sınavı, 3 yıl staj ve sonrasında ki yeterlilik sınavlarından oluşan zaman dilimi gösterilmiştir. İlk sınavda kazanılsa dahi 4 yıllık bir süre ve yüklü bir maliyet gerektiren bu sürecin mesleğe olan ilgi ve talebi düşürdüğü yönündedir.

Deran ve Beller (2017) Niğde serbest muhasebeci mali müşavirler odasına bağlı 9 serbest muhasebeci, 36 serbest muhasebeci mali müşavir üzerinde anket yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Yasal mevzuatın sürekli değişmesi, muhasebe kayıt programlarından kaynaklı sorunlar, mükelleflerin muhasebe mesleğine gerekli önem ve ciddiyeti göstermemesi, resmi evrakları zamanında teslim etmemeleri ve ücretlerini düzenli ödememeleri sorunları saptanmıştır. Kamu kurumları ile sorunlar, mükellefler ile tahsilat sorunlarına odaların kalıcı çözüm üretmesi beklenmektedir.

Kılıç ve Arslan (2017) Batı Karadeniz Bölgesinde Bartın, Bolu, Düzce, Karabük, Kastamonu, Sinop ve Zonguldak meslek odaları başkanları ile görüşme yöntemi ile yapılan araştırma sonuçlarına göre; Türkiye Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Ve Yeminli Mali Müşavirler Odaları Birliği (TÜRMOB) başkanının YMM olması, yönetim kurulunun 5 YMM, 4 SMMM'den oluşması koşulunu adil bulmayan, çözümlenmesi gereken bir problem olarak görmektedirler. Tüm adayların aldıkları oya göre yönetim kuruluna seçilmeleri gerektiği yönündedir. Çözüm olarak da yasadaki bu düzenlemenin kaldırılması gerektiğini, seçimlerde aday olanların delegelerden aldığı oya göre yönetim kuruluna girebilmesi gerektiğini düşünmektedirler. Çözümün uygulanamaması durumunda odaların ayrılmasını da bir diğer çare olarak görmektedirler. Maliye Bakanlığı'nın odalar ile işbirliği içerisinde olması gerektiği 55 hatta bazı konularda odalar ve TÜRMOB'a karar verebilme yetkisi verilmesi yönündedir.

Kızıl, Aslan ve Kızay (2018) Kocaeli örneğinde Kocaeli meslek odasına kayıtlı 52 meslek mensubuna çevrimiçi (online) anket yöntemi uygulanmıştır. Yüksek Öğrenim Kurumu (YÖK) ile İş-kur birlikte çalışarak muhasebe meslek mensuplarına olan ihtiyaç belirlenip bölümlerin planlı bir biçimde kontrol altına alınması, arz fazlası bölümlerin kapatılarak muhasebe ücretlerine yansıtacağıdır. Mesleki itibarın artırılması için bilginin akademik yönden desteklenmesi bu konuda odaların gerekli desteği vermesi gerektiği yönündedir.

Akgün (2018) Yüksek lisans tez çalışmasında Türkiye'de faaliyette bulunan 570 meslek mensubunun katılımı ile gerçekleştirilen araştırma, bulguların sağlığı açısından meslek mensupları ile yüz yüze görüşülerek anket yöntemi ile yapılmıştır. Meslek mensuplarının iş yoğunluğu, stresin çok fazla olduğu ve dinlenmek için yeterli vakit bulunamadığı çözüm önerisi olarak belirli tarihlerde verilmesi zorunlu yasal beyannamelerin birleştirilerek, beyannamelerin sayısını düşürülmesi, aynı şekilde mali tatilin 30 güne çıkarılması ve ilgili döneme denk gelen yasal sorumlulukların ertelenmesi şeklindedir.

Gülçin (2018) Muhasebe mesleğinin ortaya çıkışı ile günümüze kadar ki değişimi, gelişimi ve sorunları üzerine yaptığı çalışmada görülüyor bu zamana kadar mesleki sorunlar üzerine yapılan araştırmalar yerel ve mahalli bazda kalmıştır. Çalışmaya katılan meslek mensuplarının büyük kısmı bağımsız meslek mensubu, kalan kısmı ise küçük veya orta ölçekli firmalar olduğu için uluslararası muhasebe ve denetim ayağı eksik kalmıştır. Yapılan araştırmalarda iller ve bölgeler değişse de muhasebe meslek mensuplarının ana sorunlarının aynı olduğu görülmektedir. Ana sorunların fazla olması ve çözüm noktasında bir sonuç alınamaması nedeniyle sorunların hep yerel bazda kaldığı uluslararası boyuta geçemediği yönündedir.

İskender ve Bayram (2019) Marmara bölgesini kapsayan araştırma sonuçlarına göre bağımlı meslek mensuplarına göre bağımsız meslek mensuplarının mesleki bilgi ve yetkinliklerinin daha yüksek olduğu ulaşılan sonuçlar arasındadır. Bu noktada bağımsız meslek mensuplarının bilanço usulüne göre tuttukları defter sayısı en önemli etkidir. Bilanço usulüne göre tutulan defter sayısı arttıkça mesleki bilgi ve becerinin arttığı yönündedir.

Çelik ve Şendurur (2020) Muş ve Ağrı illerinde 53 meslek mensubu ile yüz yüze görüşme şeklinde anket yöntemi ile yapılmıştır. TÜRMÖB ile meslek mensupları arasında ki iletişimsizliğe değinilen çalışmada, yeni meslek mensuplarının mükellef niteliğindeki kişilerle direkt iletişime geçtikleri ve haksız rekabet ortamı yarattıkları sonucuna ulaşılmıştır. Meslek mensupları Muş ve Ağrı gibi mükellef potansiyeli küçük illerde belirlenebilecek bir gelirin altında kalan meslek mensuplarının kdv ve stopajdan muaf tutulmaları şeklinde öneri sunmaktadırlar

3. Metodoloji

3.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırma; Zonguldak-Bartın-Karabük illerinde faaliyet gösteren serbest muhasebeci mali müşavirlerin mesleklerini yaparken karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi amacı ile yapılmıştır. Ayrıca tespit edilen sorunların makul düzeylere getirilmesi ya da tamamen ortadan kaldırılmasına yönelik muhasebe meslek mensuplarının çözüm önerilerine yer verilmiş; böylece mesleğin verimli, planlı, etik ilkelere ve mesleğin amacına uygun bir şekilde yerine getirilmesine katkı sağlaması hedeflenmektedir. Bu araştırmanın sonucunda elde edilecek çıkarımlar muhasebe meslek mensuplarına, meslek mensubu adaylara ve işletmelere yardımcı olması açısından önemlidir.

3.2. Yöntem, Örneklem ve Araştırma Soruları

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden yarı yapılandırılmış mülakat tekniği kullanılmıştır. Mülakat tekniği, kişilerin mesleki deneyimlerini, bakış açılarını, sorunlarını, duygu ve inançlarını daha geniş kapsamda aktarabildiği için veri elde etmede oldukça etkin bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 119). Araştırmada 38 adet soru hazırlanmış, sorunların daha ayrıntılı ve geniş kapsamda ortaya konulabilmesi adına bağımlı meslek mensuplarının yaşadıkları sorunlar, bağımsız meslek mensuplarının yaşadıkları sorunlar ve ortak sorunlar başlıkları altında sınıflandırılarak hazırlanmıştır. Araştırmanın evreni Zonguldak-Bartın-Karabük illerinde faaliyet gösteren serbest muhasebeci mali müşavir odalarına kayıtlı 678 meslek mensubu oluşturmaktadır. Örneklemi ise her biri bağımlı ya da bağımsız aktif meslek hayatına devam eden serbest muhasebeci mali müşavirlerden oluşan 60 kişi oluşturmaktadır. Araştırmada; sorunların daha ayrıntılı ve geniş kapsamda ortaya konulabilmesi adına bağımlı meslek mensuplarının yaşadıkları sorunlar, bağımsız meslek mensuplarının yaşadıkları sorunlar ve ortak sorunlar başlıkları altında sınıflandırılarak hazırlanmıştır. İlgili sorular aşağıda ki gibidir:

Bağımlı Çalışan Meslek Mensuplarına Yönelik Sorular

Sorumluluk – Yetki Çatışması

- Aldığınız sorumluluğun yetkilerinizle doğru orantılı olduğunu düşünüyor musunuz? Yetki ve sorumluluk konusu ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?
- Kurumsal işletmeler için muhasebe bölümünün üstlendiği sorumluluğun süreci destekleyen diğer departmanlar tarafından yeterince ciddiye alındığını düşünüyor musunuz?
- Şirketler muhasebesi olarak düşünecek olursak iş akışı dışında yönetimin sizden beklentileri var mı?

İtibar ve Saygı

- Muhasebe meslek mensuplarının hak ettikleri itibar ve saygıyı gördüklerini düşünüyor musunuz?
- Bağımlı meslek mensuplarının kazançlarını yeterli buluyor musunuz? Kazanç noktasında ki düşünceleriniz?

Bağımsız Çalışan Meslek Mensuplarına Yönelik Sorular

Ücret ve Tahsilat

- Defter tutma bedelini yeterli buluyor musunuz? Tahsilat noktasında yaşanan problemler nelerdir?
- Yasal defterleri tutma, beyanname vermek gibi geleneksel muhasebenin dışında vergisel ve idari konularda verilen danışmanlık hizmetleri için ayrıca ücret talep edilmeli mi?
- Tahsilat sorununun olmadığı varsayımına dayanarak mesleki kazancın yeterli olduğunu söyleyebilir miyiz? Yeni meslek mensubu adaylar için kazanç olarak tercih edilebilir bir meslek mi?
- Asgari ücret tarifesinin altında defter tutan meslek mensupları var mı?

Haksız Rekabet

- Meslek mensuplarının bakabilecekleri defter sayısına kota konulmalı mı? Konu hakkında ki düşünceleriniz nelerdir?
- Meslekte uzun yıllardır faaliyet gösteren meslek mensupları ile yeni başlayan meslek mensupları arasında ki dengeyi sağlanabilir mi? Bu konuda yönelik neler yapılabilir?
- Mükelleflerin meslek mensupları hakkında yapmış oldukları olumlu ya da olumsuz yorumların haksız rekabet ortamı yarattığını düşünüyor musunuz?

Meslek Mensubu - Mükellef

- Mükellefleriniz bilgi ve belge ulaştırma yükümlülüğünü zamanında, sağlıklı ve doğru şekilde yerine getiriyor mu? Belgelerin geç ulaştığı ya da hiç ulaşmadığı durumlarla karşılaşılıyor musunuz?
- Mükellef portföyünüz göz önünde bulunduracak olursak, muhasebenin öneminin farkında olduklarına inanıyor musunuz?
- Mükelleflerin meslek mensuplarına gerekli saygıyı gösterdiğine inanıyor musunuz?
- Mükellefler muhasebe mesleğini yeterince ciddiye alıyor mu?
- Mükelleflerin vergi ve SGK ödemelerini zamanında yerine getirmemesinin meslek mensubu açısından sorun yaratıyor mu?

Ortak Sorular

Mevzuat, Yasal Yükümlülükler ve İş Yükü

- Sürekli değişen mevzuat, tebliğ ve yönetmeliklerin takibi zor mu?
- Mevzuat değişikliklerini takip edecek gerekli vakti bulabiliyor musunuz?

Çalışma Koşulları ve Sosyal Etkinlikler

- Belirli tarihlerde verilmesi zorunlu beyannameler, yükümlülükler ve iş stresi göz önüne alındığında dinlenme, sosyalleşme için vakit bulabiliyor musunuz?
- Sektör değişikliklerinde mevzuat, program, iş akışı açısından farklılık göstermesi, meslek mensupları açısından sorun yaratıyor mu?
- Mali tatil muhasebe meslek mensupları için geçerli bir dinlenme süresi mi?

Meslek Tanımı

- Muhasebe meslek mensuplarının tek görevi verginin hesaplanması olarak görülüyor, sizce bu yaklaşım doğru mu?

Etik İlkeler

- Muhasebe meslek mensuplarının etik ilkelere uygun hareket ettiklerini düşünüyor musunuz?
- Meslek etiğine aykırı durumları tespit etmek mümkün mü?

Eğitim

- Muhasebe meslek mensubu olabilmek için yerine getirilmesi gereken şartları yeterli buluyor musunuz?
- Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik üniversitelerde bölüm olarak okutulmalı mıdır?
- Teknolojik Gelişmeler Konusunda Yaşanan Sorunlar
- Teknolojinin ilerlemesinin mesleği kolaylaştırdı mı?
- Teknolojinin ilerlemesi mesleğin geleceği açısından olumsuz bir etki yaratır mı? İlerleyen yıllarda mesleğin ortadan kalkacağını düşünüyor musunuz?

Meslek Mensupları - Meslektaşları

- Meslektaşlarınız ile en çok karşı karşıya kaldığınız oluyor mu?
- Bağımlı meslek mensupları ile bağımsız meslek mensupları arasında itibar ve saygı farkı var mı?

Meslek Mensupları - Kamu

- Kanuni düzenlemeleri anlaşılır buluyor musunuz?
- Vergi ve SGK başta olmak üzere denetimlerde denetçiler ile sorun yaşıyor musunuz? İletişim problemi yaşadığınız oluyor mu?
- Art niyetle yapılmayan insani hatalar için verilen cezalar ağır mı?
- Maliye Bakanlığının ve meslek odalarının haklarınızı koruma adına çalışmalarını yeterli buluyor musunuz?

Kalifiye Eleman

- Aranılan niteliklere uygun personel bulabiliyor musunuz?
- İşe kabul noktasında etkiniz var mı?
- Yetersiz gördüğünüz elemanları işten çıkartıyor musunuz?

3.3. Kapsam ve Sınırlılıklar

Araştırmada ulaşılan bilgiler ilgili muhasebe meslek mensuplarının mülakat yöntemi ile elde edilmiş görüşler ile sınırlıdır. Meslek odalarına kayıtlı meslek mensuplarının bir kısmının aktif meslek hayatına ara vermiş olmaları, bir kısmının kamuda çalışıyor olması, bir kısmının mesleği dışında farklı sektörlerde çalışıyor olması, şehir dışında yaşayan meslek mensupları, emekli meslek mensupları gibi sebepler görüşmeciler sayıları üzerinde olumsuz yönde etkiye sebebiyet vermiştir. Ayrıca görüşmelerin ses kaydı altında yapılması ulaşılan birçok meslek mensubu tarafından kabul edilmediği için görüşme gerçekleştirilememiştir. Görüşmelerin yapıldığı dönemde covid-19 sebebi ile meslek mensupları görüşme talebimizi ret etmiş, bir kısım meslek mensubu da iş yoğunluğu sebebi ile görüşme talebimize olumsuz yanıt vermişlerdir. Bu nedenle örneklem büyüklüğünü sınırlanmıştır.

3.4. Araştırma Bulguları ve Değerlendirmesi

3.4.1. Katılımcıların İllere Dağılımı ve Demografik Özellikleri

Meslek mensuplarının dağılımı Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1: Zonguldak– Bartın – Karabük meslek mensuplarının dağılımına ilişkin bilgiler

İller	Unvanlar	Bağımsız	Bağımlı	Toplam	İl Toplam
Zonguldak	SM	12	18	30	380
	SMMM	195	155	350	
Karabük	SM	5	14	19	104
	SMMM	55	30	85	
Bartın	SM	6	23	29	194
	SMMM	107	58	165	
Toplam		380	298	678	

Toplam 678 meslek mensubunun illere, ünvanlara ve bağımlı bağımsız olmalarına göre dağılımı yukarıda gösterilmiştir. Bu meslek mensuplarının demografik özellikleride Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2: Katılımcıların demografik özellikleri

Demografik Özellikler	Sıklık	
Cinsiyet	Kadın	11
	Erkek	49
Yaş	30-39	17
	40-49	29
	50 ve üzeri	14
Eğitim	Lise	9
	Önlisans	1
	Lisans	43
	Lisansüstü	7
Mesleki Deneyim	5-10 Yıl	17
	11-15 Yıl	10
	16-20 Yıl	14
	21-25 Yıl	10
	26-30 Yıl	4
	30 yıl üzeri	5
Çalışma Şekli	Bağımlı	18
	Bağımsız	42
Unvanı	Koordinatör	2
	Muhasebe Müdürü	9
	Muhasebe Şefi	4
	Muhasebe Uzmanı	3
	Ofis Sahibi	42
İl	Zonguldak	42
	Bartın	6
	Karabük	12

Tablo 2’de yer alan demografik özellikler incelendiğinde Katılımcıların %82 sinin erkek olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra mesleki deneyimleri açısından büyük farklar gözlenmeyen katılımcıların yaş aralığı 40-49 arasında dağıldığı ve ağırlıklı olarak lisans mezunu oldukları görülmüştür. Ayrıca katılımcıların %70 i bağımsız çalışıp, kendi ofislerinde hizmet vermektedir.

3.4.2. Araştırma Sorularına İlişkin Bulguların Değerlendirilmesi

Araştırma soruları 3 ana grup içerisinde değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Sorulara verilen cevaplara göre sorunlar tespit edilmiş ve yine katılımcıları sorunları çözmek için önerileri

dikkate alınarak her grup sorunun altına değerlendirmelerde ve çıkarımlarda aşağıdaki gibi bulunulmuştur.

3.4.2.1. Birinci Grup: Bağımlı Çalışan Meslek Mensuplarının Sorunları ve Çözüm Yolları

Bu grupta iki adet soru sorulmuştur.

Bu amaçla çalışmada görüşmecilere sorumluluk ve yetkilendirme, itibar ve saygı başlıkları altında çeşitli sorular sorulmuştur. Bağımlı meslek mensupları olarak işletmenin kendi bünyesinde iş akdi ile çalışan meslek mensupları kastedilmiştir. Bağımsız meslek mensuplarının yanında çalışan meslek mensupları verdikleri cevapların içeriği dolayısıyla bağımsız meslek mensuplarına dahil edilmiştir.

a) Sorumluluk – Yetki Çatışması

Sorumluluk ve yetkilendirmenin doğru orantılı olması iş akışının bozulmaması, sorunların en kısa sürede çözüme ulaşması noktasında çok büyük önem arz etmektedir.

Bu amaçla muhasebe meslek mensuplarının sorumluluk ve yetkilendirme çatışmasına ilişkin Tablo 3’de yer alan 3 temel soru sorulmuş ve elde edilen cevapların dağılımı Tablo 3’de ifade edilmiştir.

Tablo 3: Sorumluluk ve yetkilendirme çatışmasına ilişkin sorular

	Evet	Hayır
Aldığınız sorumluluğun yetkilerinizle doğru orantılı olduğunu düşünüyor musunuz? Yetki ve sorumluluk konusu ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?	11	7
Kurumsal işletmeler için muhasebe bölümünün üstlendiği sorumluluğun süreci destekleyen diğer departmanlar tarafından yeterince ciddiye alındığını düşünüyor musunuz?	15	3
Şirketler muhasebesi olarak düşünecek olursak iş akışı dışında yönetimin sizden beklentileri var mı?	18	0

Görüşmecilerin %61’i aldığı sorumlulukların yetkileri ile doğru orantılı olduğunu düşünmektedir. Ayrıca mülakat esnasında görüşmecilerden elde edilen bilgiler doğrultusunda şirketlerin yapısına bağlı olarak (kurumsal ve aile firmalarında) farklılık göstermektedir. Yetki ve sorumluluk oranı söz konusu firmanın kurumsallık derecesi ve meslek mensubunun firma hiyerarşisinde ki mevkiine göre değişim göstermektedir. Kurumsal firmalarda üst düzey yönetici olarak görev alan meslek mensupları sorumluluklarını tüm mesleki ilkelere uyararak ve muhasebesel konularda yetkilendirilmiş şekilde yerine getirdiklerini ifade etmektedirler.

Aile şirketi olarak faaliyet gösteren firmalarda çalışan muhasebe meslek mensuplarından yetki ve sorumluluk çerçevesinde alınan cevaplara göre, tüm yetkinin şirket sahiplerinde olduğu belirtilmiştir. Bunun yanı sıra muhasebe yetkililerin beyanname göndermek, veri işlemek, defter tutmak, idari işler, personel işlemleri gibi yasal süreçleri takip etmek olduğu görülmektedir.

İkinci soru için; Sorumluluk ve yetkilendirme çatışmasına ilişkin sorulara cevap veren görüşmecilerin %83’ü muhasebe birimini destekleyen diğer departmanların muhasebeye gerekli desteği sağladıkları ifade etmektedir.

Görüşmeciler genel olarak aldıkları desteği kurumsal firmalar da entegre muhasebe sisteminin kullanımı ile ilişkilendirmektedir. Böylece satış dağıtım, finans, insan kaynakları, üretim, stratejik planlama, dış ticaret, lojistik, sevkiyat, iç denetim başta olmak üzere tüm birimlerin muhasebe departmanı ile sürekli iletişim halinde olmasını zorunlu hale getirilmiştir. İhracat – ithalat noktasında mevzuatın değişken ve karmaşık olması, her ülke için yerine getirilmesi zorunlu yasal belgelerin temini sürecin takibini zorlaştırmaktadır. Söz konusu yasal sorumluluk ve belgeler, teşvik dosyaları, Turquality kapsamında olan firmalar için takip edilmesi gereken

süreç, şirketin tüm menkul ya da gayrimenkul alım satım işleri, hisse devirleri, yapılmakta olan yatırımlar şeklinde meslek mensupları tarafından sıralanmıştır.

Tablo 3'te yer alan sorulardan elde edilen cevaplara göre görüşmecilerin %17'si, aile şirketlerinde üretimin ve satış ağının daha dar olmasına bağlı olarak karmaşıklığın az olması, idari personeli departmanlara bölme gereksinimi oluşmadığını belirtmiştir. İşçi giriş-çıkışları, SGK bildireleri, banka işlemek başta olmak üzere tüm idari süreçleri muhasebe birimi takip etmektedir. Aile şirketlerinde çalışan meslek mensupları sadece muhasebe olarak değil noter işlemlerinden, demirbaş alım-satım süreçlerinin tamamının kendileri tarafından takip edildiği fakat yetkilerinin olmadığı son kararı her zaman işletme sahipleri tarafından verildiği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Üçüncü soru için; Şirket yapılanması fark etmeksizin tüm meslek mensupları mesleki tanım dışında görev ve sorumlulukları olduğu görüşündedirler.

b) İtibar ve Saygı

Bu nedenle görüşmecilere Tablo 4'de yer alan bağımlı meslek mensuplarının itibar ve saygı konusundaki görüşlerine ilişkin çeşitli sorular sorulmuştur.

Tablo 4: Gerekli itibar ve saygının gösterilip gösterilmediğine ilişkin sorular

	Evet	Hayır
Muhasebe meslek mensuplarının hak ettikleri itibar ve saygıyı gördüklerini düşünüyor musunuz?	2	16
Bağımlı meslek mensuplarının kazançlarını yeterli buluyor musunuz? Kazanç noktasında ki düşünceleriniz?	2	16

Tablo 4'de yer alan gerekli itibar ve saygının gösterilip gösterilmediğine ilişkin sorulara verilen cevaplar incelendiğinde görüşmecilerin iki gruba ayrıldığını görülmektedir. Birinci soru için; 18 bağımlı meslek mensubundan %11'ini ifade eden 2 kişinin ücret, itibar ve saygı anlamında tatmin düzeyinin yüksek olduğunu ifade ederken katılımcıların büyük kısmı bu görüşü desteklememektedir. Gerekli itibar ve saygının gösterildiğini düşünen 2 kişinin 55 yaş üzeri meslek mensupları olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında %89 ile meslek mensuplarının tamamının "itibar ve saygınlık; gerekli itibar ve saygının gösterilmediği" konusunda hem fikir olduğu dikkat çekmektedir.

İkinci soru için; Meslek mensuplarının %90'ının bu noktada yaklaşımı serbest meslek kazancı elde diğer meslekler ile karşılaştırma şeklindedir. Avukatlık mesleğiyle karşılaştırıldığında mali müşavirlik ile arasında bariz itibar farkı olduğu, en büyük sebep olarak etik ilkelere uymayan meslek mensupları gösterilmektedir. Diğer bir sebep olarak maliye bakanlığı, birlik ve odaların bu noktada gerekli adımları atmaması olarak gösterilmektedir.

Bağımlı meslek mensuplarının tamamının ortak görüşü olarak meslekte tatmin edici düzeyde bir ücret alabilmek için en az 5 yıllık bir iş tecrübesi zorunluluğu dikkat çekmiştir. Mesleğin; kendini geliştirebilen, eğitebilen, teknolojiye ayak uydurabilen, bilgi ve mesleki beceriler ile donatabilen kişilere günümüz şartlarında iyi bir gelir sağlayacağı konusunda meslek mensuplarının hem fikir olduğu görülmektedir.

3.4.2.2. İkinci Grup: Bağımsız Çalışan Meslek Mensuplarının Sorunları ve Çözüm Yolları

Bağımlı veya bağımsız olarak icra etmesi fark etmeksizin meslek mensubu olabilmenin şartları aynıdır. Serbest muhasebeci mali müşavir olmak zorunluluğu her iki durumda da geçerlidir. Bağımlı meslek mensupları istedikleri zaman bağımsız ofis açabilecekleri gibi, bağımsız çalışan meslek mensupları da işletmelere bağımlı olarak mesleği icra edebilirler. Teorik anlamda meslek mensupları arasında hiçbir fark bulunmamasına rağmen iş süreçleri, çalışma yöntemleri farklılık göstermektedir. Bu durum farklı sorunları oluşumuna neden olmaktadır.

a) Ücret ve Tahsilat

Serbest meslek kazancı elde eden muhasebe meslek mensupları için tahsilat ve ücret mesleğin devamlılığı ve çalışan memnuniyeti açısından önem arz etmektedir. Bu nedenle görüşmecilere ücret ve tahsilat sorunlarına ilişkin Tablo 5’de yer alan sorular sorulmuştur.

Tablo 5: Ücret ve tahsilat sorunlarına yönelik sorular

	Evet	Hayır
Defter tutma bedelini yeterli buluyor musunuz? Tahsilat noktasında yaşanan problemler nelerdir?	5	37
Yasal defterleri tutma, beyanname vermek gibi geleneksel muhasebenin dışında vergisel ve idari konularda verilen danışmanlık hizmetleri için ayrıca ücret talep edilmeli mi?	40	2
Tahsilat sorununun olmadığı varsayımına dayanarak mesleki kazancın yeterli olduğunu söyleyebilir miyiz? Yeni meslek mensubu adaylar için kazanç olarak tercih edilebilir bir meslek mi?	38	4
Asgari ücret tarifesinin altında defter tutan meslek mensupları var mı?	40	2

Ücret ve tahsilat sorunlarına ilişkin sorulardan elde edilen cevaplara göre birinci soruda katılımcıların %90’ı bu sorunun artık tamamen ortadan kalkması gerektiği ve odalara bu konuda büyük görev düştüğüne inanmaktadırlar. Katılımcıların genel olarak çözüm önerisi ise, ödemelerin odalar aracılığı ile tahsil edilmesidir. Odaların mükelleflerin iş yükleri değerlendirilip tavan ve taban ücret belirlenmesi, belirlenen ücret ve diğer şartlar üzerine sözleşme imzalanarak ücret işlemlerinin odalara bağlı ara hesaplar vasıtasıyla tahsil edilip meslek mensuplarına aktarılması şeklinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Böylelikle tahsilat konusunda meslek mensuplarının üzerindeki stresin azalacağı, işlerine daha fazla yoğunlaşabilecekleri, mükellefleri ile aralarında ki sağlıklı iletişimin ve resmiyetin korunabileceği düşünülmektedir. Görüşmecilerin %10’u ise ücret ve tahsilat konusunda sorun yaşamadıklarını belirtmektedir.

İkinci soru için; görüşmeciler yapılan sözleşmelerde verilecek hizmetin kapsamı, ücret ve tahsilata ilişkin şartların belirlendiğini fakat mükelleflerin %95’nin maalesef sözleşmeye uymadığını belirtmişlerdir. Serbest meslek kazancı elde eden avukatlar gibi mali müşavirlerinde danışmanlık hizmeti vermekte olduğu vurgulanmıştır. Bu bağlamda görüşmecilerden elde edilen cevaplar dikkate alındığında “danışmanlık bedeli” sorununun giderilmesi, mükellefleri olsun olmasın yol göstericilik ve bilgilendirme konularında herkesten ücret talep edebilmeleri gerektiğini ve bunun ancak tüm meslek mensuplarının ortak katılımı ile sağlayabileceklerini toplumun da bu durumu alışkanlık haline getirilmesi ile sağlanacağı düşünülmektedir. Katılımcıların %5’lik kısmı danışmanlık ile ilgili kısımları sözleşmelerine ekledikleri bu konuda sorun yaşamadıkları gözlemlenmiştir.

Üçüncü soru için; görüşmecilerin %90’nı mesleğin hakkıyla yapıldığında cazip bir meslek olduğu, ilerleyen yıllar baz alınırca ön muhasebe işi olan fatura vb. evrak kaydı işleminin ortadan kalkabileceği, buna bağlı olarak SMMM ofislerinin azalabileceği fakat mali müşavirlik, danışmanlık ve denetim ağının güçleneceği düşünülmektedir.

Dördüncü soru için; son olarak, görüşmecilerin ortak düşüncesi asgari ücret tarifesinin altında defter tutulduğunun bu durumun meslek mensupları tarafından bilindiği fakat bunu ispatlamanın bir yolu olmadığı için bu sorunun çözülemediği yönündedir. Meslek mensubu mali müşavirlerin yasal sınırın altına inmediği, yasal sınırın altında ücret alsalar dahi serbest meslek makbuzunu yasalara uygun bedel üzerinden kestikleri için tespitinin ve kanıtlanmasının neredeyse imkânsız olduğu görüşmeciler tarafından vurgulanmıştır. Yine bu konuda görüşmeciler yasal düzenlemelerin çerçevelerinin genişletilmesi ve denetimin artmasını talep etmektedirler.

b) Haksız Rekabet

Serbest muhasebecilik, serbest muhasebeci mali müşavirlik ve yeminli mali müşavirlik mesleklerine ilişkin haksız rekabet ve reklam yasağına ilişkin yönetmelik ile meslek mensuplarına haksız rekabet yapmama yükümlülüğü getirilmiştir. Bu nedenle görüşmecilere haksız rekabet ile ilgili Tablo 6’da çeşitli yer alan sorular sorulmuştur. İlgili sorular yardımıyla meslek mensupları ve diğer etkenlerin haksız rekabet konusunda ki etkileri değerlendirilmiştir.

Tablo 6: Haksız rekabet sorununa ilişkin sorular

	Evet	Hayır
Meslek mensuplarının bakabilecekleri defter sayısına kota konulmalı mı? Konu hakkında ki düşünceleriniz nelerdir?	38	4
Meslekte uzun yıllardır faaliyet gösteren meslek mensupları ile yeni başlayan meslek mensupları arasında ki dengeyi sağlanabilir mi? Bu konuda yönelik neler yapılabilir?	15	27
Mükelleflerin meslek mensupları hakkında yapmış oldukları olumlu ya da olumsuz yorumların haksız rekabet ortamı yarattığını düşünüyor musunuz?	37	5

Tablo 6’da yer alan muhasebe meslek mensuplarının cevapları arasından birinci soru incelendiğinde; kota konusu mesleğin gelişimi açısından gerekli görülmektedir. Görüşmecilerden genel olarak kota konusu meslek açısından faydalı olması için aşağıda yer alan durumların dikkate alınması gerektiğini ifade etmektedir.

- Bulunduğu ildeki meslek odasına bağlı ofis sayısı ve mükellef sayısı,
- Ofis de çalışan meslek mensubu sayısı,
- Ofis de çalışan personel sayısı,
- İşletme ciroları,
- Mükelleflerin büyüklükleri (iş hacimleri).

Birinci soru için; Kriterler dikkate alınarak uygulanacak kota uygulamasını gerekli gören katılımcıların oranı %90’dır. Mesleki kalitenin artacağı, eşit dağılım olacağı, mesleki etik ilkelerin uygulanabilirliğinin artacağı, mesleki standartların yükseleceği kanısındadırlar. Katılımcıların %10’luk kısmı meslek mensubu ise kotaya ciddiyle karşı oldukları bu durumun meslekte rehabeti doğuracağı, her meslek mensubunun aynı mesleki beceri, tecrübe ve eğitime sahip olmadığı bu durumun haksızlık olduğu görüşündedir.

İkinci soru için; ilk etapta yeni meslek mensupları ile uzun yıllardır meslek piyasasında varlığını sürdüren tecrübeli meslek mensupları arasında tercih tecrübeli meslek mensuplarından yana kullanılmakta olduğu görülmektedir ki meslek mensupları tarafından doğal bir süreç olarak karşılanmaktadır. Görüşmeciler meslek de kabul görmek için 5 yıl gibi bir süreyi güven kazanma süreci olarak değerlendirmektedir. Ayrıca görüşmecilere tecrübeli meslek mensupları ile yeni başlayanlar arasında dengeyi sağlayabilmek amacıyla neler yapılabileceği sorulduğunda ortak uygulanan bir sistem olduğu görülmüştür. Söz konusu sistem kota yöntemi ile eski meslek mensuplarının destek amaçlı dosya devri ile ki bu yöntemin özellikle kendi mesleki stajyerlerine destek olma şeklinde sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra meslek mensupları arasındaki dengenin sağlanabilmesi için görüşmeciler tarafından baroların avukat atayabilme durumunun aynı şekilde odalarda mükelleflere meslek mensubu atayabilme ve bilirkişilik noktasında destek hizmeti verilebilmesi gibi önerileri sunulmaktadır.

Üçüncü sorudan alınan cevaplar, mükelleflerin meslek mensupları ile ilgili yorumlardan diğer mükelleflerin etkilendiğini göstermektedir. Meslek mensuplarının %88’i duydukları doğruluk içermeyen bilgiler ile meslek mensuplarından etik ilkelere aykırı taleplerde buldukları, meslek mensuplarının bu konuda ki bilgilendirmelerinin sonucunda bu düşüncelerinden vazgeçtiklerini ifade etmektedir. %12’si ise mükelleflerin taraflı düşüncelerinin hiçbir

öneminin olmadığı, işini iyi yapan meslek mensuplarının bu tarz düşünce ve davranışlardan iş anlamında etkilenmeyeceğini bildirmişlerdir.

c) Meslek Mensupları - Mükellefler

Mükellefe olduğu kadar kamuya karşıda çok ciddi sorumlukları olan meslek mensuplarının işlerini en doğru şekilde yerine getirebilmeleri için mükelleflerinde bu sürece aynı ciddiyetle yaklaşmaları gerekir. Bu bağlamda görüşmecilere Tablo 7’de yer alan sorular yöneltilmiştir.

Tablo 7: Meslek mensuplarının mükelleflerinden kaynaklanan sorunlarına ilişkin sorular

	Evet	Hayır
Mükellefleriniz bilgi ve belge ulaştırma yükümlülüğünü zamanında, sağlıklı ve doğru şekilde yerine getiriyor mu? Belgelerin geç ulaştığı ya da hiç ulaşmadığı durumlara karşılıyor musunuz?	17	25
Mükellef portföyünüz göz önünde bulunduracak olursak, muhasebenin öneminin farkında olduklarına inanıyor musunuz?	17	25
Mükelleflerin meslek mensuplarına gerekli saygıyı gösterdiğine inanıyor musunuz?	17	25
Mükellefler muhasebe mesleğini yeterince ciddiye alıyor mu?	17	25
Mükelleflerin vergi ve SGK ödemelerini zamanında yerine getirmemesinin meslek mensubu açısından sorun yaratıyor mu?	0	42

Tablo 7’den elde edilen bilgilere göre meslek mensupları evrak konusunda son derece titiz mükelleflerinin olduğu fakat sürekli hatırlatma ve takip ile süreci yönettikleri mükellef sayısının daha fazla olduğu noktasında hemfikirdir. Meslek mensuplarının %40’ı mükelleflerinin bilgi ve belge ulaştırma yükümlülüğünü zamanında, sağlıklı ve doğru şekilde yerine getirdiğini düşünürken, %60’ı meslek mensuplarının takip ve hatırlatması ile yerine getirdiğini bildirmiştir

Yapılan görüşmeler sonrası mükellef olarak sorumluluklarını yerine getirenlerin mesleğe karşı gerekli ciddiyeti, saygıyı gösterdiği belirlenmiştir. Dolayısı ile sorumluluk, ciddiyet ve saygı arasında doğru orantı olduğu gözlemlenmiştir.

Görüşmecilerden alınan cevaplar çerçevesinde meslek mensuplarının mükelleflerinden beklentilerini şu şekilde sıralanabilir;

- Muhasebe meslek mensuplarına karşı ödeme yükümlülükleri taahhüt ettikleri tarihte yerine getirmeleri,
- Fatura ve yasal belgeleri zamanında muhasebeye teslim etmeleri ve işletme kayıtlarını ilgilendiren her durumdan mali müşavirleri haberdar etmeleri,
- Defter kayıtlarında sahte veya muhteviyatı itibariyle yanıltıcı belge kullanmamaları,
- Aldıkları hizmetin ciddiyetinin, öneminin farkında olmaları ve karşılıklı saygı,
- Meslek mensuplarını mükellef sayılarına ve aldıkları ücrete göre değerlendirmemeleri,
- Çevreden duydukları asılsız, eksik bilgiler ile meslek mensuplarına yanlış yönlendirme ve isteklerde bulunmamaları beklenmektedir.

Mükelleflerin kamu yükümlülüklerini mali müşavirler aracılığıyla gerçekleştirebileceği kendi başlarına zorunlu yasal beyannamelerini verme yetkilerine sahip olmadıkları aksi takdirde cezai müeyyideler ile karşılaşacağı düşünülürse meslek mensuplarına karşı sorumlulukları noktasında daha özverili olmaları gerektiği şeklindedir.

3.4.2.3. Üçüncü Grup: Ortak Sorunlar

Serbest Muhasebeci Mali Müşavir unvanını kullanmaya hak kazanmış meslek mensuplarının sorunlarını bağımlı ve bağımsız olarak sınıflandırmış olsa da, verilen hizmetin yapısı itibari ile birçok ortak sorun mevcuttur.

a) Mevzuat, Yasal Yükümlülükler ve İş Yükü

Muhasebe mesleği gereği Gelir Vergisi, Kambiyo, Kurumlar, Muhasebe Raporları, ÖTV, Damga, Amme Alacakları, Teşvik, Ticaret, Vergi Usul, KDV, İthalat – ihracat, Sermaye Piyasası, İş Hukuku, Sosyal Güvenlik mevzuatları başta olmak üzere mevzuatları ve değişiklikleri güncel olarak takip etmek zorundadır. Süresi dâhilinde olmayan her değişiklik için cezai yaptırım uygulandığı düşünüldüğünde, atlanan her muhasebesel kaydın güncel olarak tek düzen hesap planına uygun olup olmadığının takibinin yapılması stresli, yorucu ve vakit alan bir görev olduğu söylenebilir. Konu ile ilgili sorulara verilen cevaplar Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8: Sürekli değişen mevzuat, yasal yükümlülükler ve iş yükü ilişkin sorular

	Evet	Hayır
Sürekli değişen mevzuat, tebliğ ve yönetmeliklerin takibi zor mu?	55	5
Mevzuat değişikliklerini takip edecek gerekli vakti bulabiliyor musunuz?	2	58

Birinci soru için; Tablo 8’den elde edilen bilgilere göre katılımcıların %91’i mesleğin doğası gereği zorunlu olan yasal değişikliklerin takibinin zor olduğunu vurgulamışlardır. Sürekli olarak takip etmedikleri takdirde devamlı yaptıkları ve iyi bildikleri konularda dahi ciddi hatalara sebebiyet verebileceği yönündedir. Önceki yıllarda mevzuatların belirli yayın evleri ile yapılan anlaşmalar sonrası sirküler halinde geldiği ve ellerinde bulunan dosyalara takarak hem takip ettikleri hem de sonrasında açıp bakarak ellerinin altında kaynak olarak kullandıkları yönünde. Son yıllarda gelişen teknoloji ile TÜRMOB sitesi başta olmak üzere birçok mesleki internet sitesi kanalıyla gelişmeler ve değişiklikleri takip ettikleri şeklinde olmuştur. Mali müşavirlerin kendi aralarında kurdukları whatsapp grupları üzerinden bilgi akışı olduğu böylelikle hem hızlı bilgi hem de uygulama açısından daha kolay bir hal aldığı noktasındadır.

İkinci soru için; Meslek mensuplarının % 100’üne yakın bir kısmı çalışma saatleri içinde tebliğ, yönetmelik takibini yapmanın mümkün olmadığı, tatil günlerinde ve mesai saatleri dışında bu süreci takip ettikleri yönündedir.

b) Çalışma Koşulları ve Sosyal Etkinlikler

Sosyal hayatını verimli bir şekilde değerlendiren bireylerin iş hayatında daha başarılı olduğu açıktır. Bu nedenle görüşmecilere çalışma ve sosyal hayatlarını içeren çeşitli sorular yöneltilmiştir. Bu sorulara ve elde edilen cevapların sıklığına Tablo 9’da yer verilmiştir.

Tablo 9: Çalışma koşulları ve sosyal etkinlikler konusunda yaşanan sorunlar

	Evet	Hayır
Belirli tarihlerde verilmesi zorunlu beyannameler, yükümlülükler ve iş stresi göz önüne alındığında dinlenme, sosyalleşme için vakit bulabiliyor musunuz?	5	55
Sektör değişikliklerinde mevzuat, program, iş akışı açısından farklılık göstermesi, meslek mensupları açısından sorun yaratıyor mu?	45	15
Mali tatil muhasebe meslek mensupları için geçerli bir dinlenme süresi mi?	60	0

Birinci soru için; elde edilen bulgulara göre, meslek mensuplarının %9’u düzenli ve prensipli çalışıldığı takdirde gerekli dinlenme süresini yaratabilecekleri fakat bu sürenin bir ay içerisinde bir haftayı geçmeyecek şekilde planlanmasını düşünmektedir. Aksi takdirde süresi içerisinde verilmesi zorunlu beyanname ve yasal yükümlülüklerden bir ya da birkaçının süresi geçmektedir. Görüşmecilerin %91’i ise tatilde oldukları sürede dahi sürekli telefon, mail yoluyla iş takibine devam ettikleri ifade etmektedir.

İkinci soru için; meslek mensupları mükelleflerinin sektör farklılıklarının sorun teşkil etmediği ve kullandıkları programların yeterli olduğu şeklinde ifadeler kullanmışlardır. Ancak sektör yelpazesi genişledikçe takip edilmesi gereken mevzuat sayısı da artmaktadır.

Üçüncü soru için; Görüşmeciler genel olarak, mali tatilin meslek mensupları için tatil olarak değerlendirilemeyeceği, ancak yasal olarak mali tatile denk gelen yasal yükümlülüklerin bir sonraki aya erteleyecek bir yasal düzenleme ile bunun mümkün olabileceği kanısındadırlar. Bu duruma ilişkin Maliye Bakanlığı tarafından yapılacak ek bir çalışma planının, mali müşavirlerin verimliliğine olumlu yansıtacağı düşünülmektedir.

c) Meslek Tanımı

Bağımsız çalışan meslek mensupları mükelleflerin her türlü konuda başvurdukları bilirkişi konumundadır. Bağımlı çalışan meslek mensupları ise işverenin talepleri doğrultusunda idari ve genel yönetim anlamında ki tüm yasal süreçleri takip etmesini beklediği çalışan pozisyonundadır. Bu nedenle muhasebe mesleği birçok faaliyet koluyla iç içedir.

Muhasebe meslek mensuplarının tek görevi verginin hesaplanması olarak görülüyor, sizce bu yaklaşım doğru mu? Sorusuna katılımcıların tamamı hayır cevabı vermiştir.

Mesleğin yasal bir tanım kazanmasının çok uzun yıllar aldığı ve hala muhasebeci kavramından mali müşavir kavramına tam olarak geçilemediği yönündedir. İşletme dinamiğinin sağlıklı kalmasının, mali açıdan sağlamlıkla doğru orantılı olarak görülmektedir. Sadece yasal sürecin takibi değil, yasal sürece konu olan verinin doğru olması ve mevzuata uygun hazırlanması işletmeninde yararına olacaktır.

İlk etapta sadece beyanname vermeye yetkili kişi olarak tanımlanıp, sonrasında beklentilerin ve taleplerin arttığı vurgulanmıştır. Meslek mensuplarından beklentilerin çok yüksek olduğu yapılan görüşmeler sonucunda ortaya çıkan sonuçlardandır.

ç) Etik İlkeler

Muhasebe mesleği açısından etik ilkeler kanunlar çerçevesinde belirlenmiş ve mesleğin itibarı ve geleceği açısından önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Mesleği yerine getirecek meslek mensuplarının ahlaki değerleri, hayat görüşleri, kişilik ve karakterleri bu noktada büyük önem kazanmaktadır. Bu nedenle ortak sorunlar altında görüşmecilerin etik ilkelere bakış açılarını tespit etmek amacıyla Tablo 10'da yer alan sorular yöneltilmiştir.

Tablo 10: Etik ilkeler konusuna ilişkin sorular

	Evet	Hayır
Muhasebe meslek mensuplarının etik ilkelere uygun hareket ettiklerini düşünüyor musunuz?	5	55
Meslek etiğine aykırı durumları tespit etmek mümkün mü?	2	58

Tablo 10'da ki sorulara alınan cevaplar ışığında; görüşmecilerden elde edilen cevaplar meslek etiğinin çok soyut bir kavram olarak kaldığını göstermektedir. Ölçmenin bir kriterinin olmaması, tespiti ile ilgili denetim mekanizmasının zayıf kalması neticesinde etik ilkelerin korunamadığı gözlemlenmiştir. Neredeyse tüm meslek mensuplarının bu durumdan mustarip olduğu gözlemlenmekle birlikte çözüm noktasında sonuç alınmadığı şeklindedir.

Etik ilkelere aykırılığın ancak sıkı denetim ile önüne geçilebileceği aksi takdirde mesleğin saygınlığına ciddi zarar vereceği yönündedir. Meslek mensupları tarafından fark edilse dahi kanıtlamanın güçlüğü, sürecin zorluğu nedeniyle sessiz kalındığı şeklindedir.

d) Eğitim

Serbest muhasebeci mali müşavir olma süreci uzun ve meşakkatli bir süreçtir. Üniversitelerin ilgili bölümlerinden mezun olduktan sonra staj başlatma sınavı, üç yıl mesleki staj, bu süreçte izlenilmesi gereken ders programı, yeterlilik sınavları ve ruhsat alma sürecinden oluşan bu sürenin meslek mensup adaylarına ciddi bir maddi külfet yüklediği görülmektedir.

Mesleğe başlamadan önce zorunlu olan bu sürecin yeterli olup olmadığı konusunda görüş ayrılıkları mevcuttur. Bu nedenle meslek ve eğitim arasındaki ilişkinin ortaya konulması çalışmanın hedefleri arasında yer almaktadır. Meslek mensuplarına yönetilen eğitime ilişkin sorulara Tablo 11’de yer verilmiştir.

Tablo 11: Eğitim konusuna ilişkin sorular

	Evet	Hayır
Muhasebe meslek mensubu olabilmek için yerine getirilmesi gereken şartları yeterli buluyor musunuz?	18	42
Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik üniversitelerde bölüm olarak okutulmalı mıdır?	55	5

Tablo 11’de yer alan sorulardan birinci soru için alınan cevaplara göre, görüşmecilerin %30’u meslek mensubu olabilmek şartlarını yeterli bulurken %70’i şartların daha da ağırlaştırılması gerektiğini savunmaktadır. %30’luk kısım süre, derslerin kapsamı, sınav zorluğu ve maliyet olarak düşünüldüğünde sistemin yeterince zorlayıcı olduğunu savunmaktadır. İlgili %70’lik kısım meslek mensubu olmak için mezun olunması gereken lisans bölümlerinin çerçevesinin çok geniş olmasının mesleği tercih edebilecek kişi sayısının yüksek olmasına sebebiyet verdiği kanısındadır. Bu durumun en önemli nedenleri arasında hukuk bölümü mezunlarının dahi SMMM olabilmesi ve buna bağlı olarak meslek mensupları sayısının her geçen yıl hızla arttığını bu bağlamda piyasadaki arz talep dengesini bozulması olarak gösterilmektedir. Ayrıca görüşmeciler meslek mensubu olma şartlarının değişmesi gerektiğini düşünmektedir.

İkinci soru için görüşmecilerin %92’lik kısmının üniversitelerde bir bölüm olarak okutulmasına olumlu baktıklarını, sürecin zorunlu staj ile desteklenmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Böylelikle mesleği daha erken yaşta keşfederek, alanı çok geniş olan bölümlerden ziyade meslek mensubu aday olarak kendini bu konuda yetiştireceği ve mesleğe daha nitelikli meslek mensuplarının katılacağı görüşündedirler. Görüşmecilerin %8’i ise aktif çalışma hayatında bulunmadığı müddetçe okulun sınırlı kalacağı kanısındadır. Günümüzde üniversitelerin ilgili bölümlerinin meslek mensubu adaylar için eğitim noktasında yeterli olduğunu düşünmektedirler.

e) Teknolojik Gelişmeler Konusunda Yaşanan Sorunlar

Teknolojinin her geçen gün hızla ilerlemesi sonucunda ortaya çıkan değişim her meslekte olduğu gibi muhasebe mesleğinde de kaçınılmazdır. Muhasebe sistemi kuran ve geliştiren muhasebe firmaları yüksek maliyetler ile ileri düzey teknoloji kullanarak yeni programlar üretmektedirler. Entegre muhasebe programları ile kayıtlar arası bağlantılar arka planda otomatik atılarak hata riski minimuma indirilmiştir. Firmalarda satın alma siparişi ile başlayan hizmet ve malzemenin üretime girdiği andan itibaren ürün ağacı şeklinde ne kadar üretildiği alınan malzemenin ne kadarının kullanıldığı ilgili hangi hesapların bu süreçte nasıl çalışacağı takip eden sistemlerin kullanımları artmıştır. Raporlamaların programlar tarafından otomatik olarak yapılması rapor için gerekli verilerin alımındaki insani faktörleri minimuma indirmiştir.

Tablo 12: Teknolojik gelişmeler konusuna ilişkin sorular

	Evet	Hayır
Teknolojinin ilerlemesinin mesleği kolaylaştırdı mı?	48	12
Teknolojinin ilerlemesi mesleğin geleceği açısından olumsuz bir etki yaratır mı? İlerleyen yıllarda mesleğin ortadan kalkacağını düşünüyor musunuz?	6	54

Bu gelişmeler sonucunda ön muhasebenin süreç içerisinde ortadan kalkabileceği beklenmektedir. Böylece zamanla muhasebe meslek mensupları asıl görevleri olan mali danışmanlık, denetim, kalite odaklı çalışmaya başlayacakları düşünülmektedir. Bu nedenle teknoloji meslek mensuplarının ortak sorunları çerçevesinde değerlendirilmektedir. Konuyla ilgili sorulara Tablo 12’de yer verilmiştir.

Teknolojinin muhasebe mesleği açısından çok büyük bir kolaylık olduğunu düşünen meslek mensuplarının aynı zamanda angarya olarak nitelendirdiği bir sürü ek yükümlülük doğurduğu kanısındadırlar. SGK ve vergi dairesinin sorumluluğunda ki birçok konunun teknolojinin ilerlemesi ile muhasebe meslek mensuplarının üzerine kaldığı şeklindedir. Özellikle her ay verilmesi zorunlu olan BA – BS beyannamesinin kaldırılması yönünde talepleri bulunmaktadır. Teknolojinin ilerleyen yıllarda mali müşavirliği değil, ön muhasebeyi ortadan kaldırabileceği muhasebe mesleğinin asıl amacına katkı sağlayacağı yönündedir.

f) Meslek Mensuplarının Aralarındaki Olan Sorunları

Bir mesleği yukarıya taşıyacak olan şey “o” mesleği icra edenlerdir. Meslektaş kelimesinin sözlük anlamı meslek arkadaşıdır. Meslek içinde anlayışın ve birbirine bağlılık olduğu şeklindedir. Bağımsız meslek mensupları için ücret konusu en çok karşı karşıya kalındığı nokta olarak dikkat çekerken, bağımlı meslek mensupları için daha çok mutabakat, ihraç kayıtlı satışlar için gerekli evrak dosyası teslimi, teşvikli fatura kesimi, e-fatura gibi konular karşımıza çıkmaktadır.

Tablo 13: Meslek mensuplarının meslek mensupları ile yaşadıkları sorunlara ilişkin sorunlara ilişkin sorular

	Evet	Hayır
Meslektaşlarımız ile en çok karşı karşıya kaldığımız oluyor mu?	12	48
Bağımlı meslek mensupları ile bağımsız meslek mensupları arasında itibar ve saygı farkı var mı?	2	16

Tablo 13’e ait birinci soru için alınan cevaplara göre; firmalara ait mutabakatlar, e-fatura, e-irsaliye, e-defter, e-arşiv vb. konularda bilgi eksikliğinden kaynaklı konularda karşı karşıya kaldıkları. Serbest meslek ofisleri için ise ayrıca personel konusunda sorun yaşayabildikleri şeklindedir. Genel itibari ile piyasada ki meslektaşların saygı çerçevesinde hareket ettikleri gözlemlenmiştir.

Tablo 13’e göre ikinci soru için ise; Meslek mensuplarının genel anlamda iletişimlerin iyi olduğu dolayısıyla aralarında itibar ve saygı noktasında bir ayırım olmadığını düşündükleri görülmektedir. Meslek mensupları arasında ki sosyal iletişimin güçlü olduğu görülmektedir.

g) Meslek Mensuplarının Kamu İle Yaşadığı Sorunlar

Meslek mensupları görevleri gereği doğrudan devlete karşı sorumludurlar. Sırf bu sebeple birçok kamu kurum ve kuruluşu ile sürekli olarak iletişim halindedirler. İletişim halinde olduğu başlıca kurum ve kuruluşlar; gelir idaresi, vergi daireleri, defterdarlıklar, sosyal güvenlik kurumu, ticaret odası, sanayi odası, esnaf odası, meslek odası, bankalar, yargı organları ve komisyonlar, kamu denetçileri şeklinde sıralanabilir.

Tablo 14: Meslek mensuplarının kamu ile yaşadığı sorunlara ilişkin sorular

	Evvet	Hayır
Kanuni düzenlemeleri anlaşılır buluyor musunuz?	6	54
Vergi ve SGK başta olmak üzere denetimlerde denetçiler ile sorun yaşıyor musunuz? İletişim problemi yaşadığınız oluyor mu?	9	51
Art niyetle yapılmayan insani hatalar için verilen cezalar ağır mı?	56	4
Maliye Bakanlığının ve meslek odalarının haklarınızı koruma adına çalışmalarını yeterli buluyor musunuz?	5	55

Birinci soru için; Tablo 14’de meslek mensubu görüşmecilerin %90’nı mevzuatların açıklayıcılık gücünün zayıf olduğu, sonrasında yayınlanan yönetmelik ve tebliğler ile anlaşılır hale geldiği kanısına sahiptir. Meslek mensupları bu duruma en büyük sebep olarak mevzuatı hazırlayan bakanlık görevlilerinin kamu personeli olup, sahada görev almamalarını göstermektedir. Bu noktada odalar ve meslek mensupları ile koordine şekilde mevzuatların hazırlanmasıyla bu sorunun ortadan kaldırılabileceği düşünülmektedir. Örnek vermek gerekirse Covid-19 virüsü sebebi ile 2019 kurumlar vergisi 1 Haziran’a ertelenmiş fakat 18.05.2020 tarihinde verilmesi gereken 2020 1.dönem geçici vergi beyannamesi (Ocak-Şubat-Mart) ile ilgili bir açıklama gelmemiştir. Bu tür durumlar meslek mensuplarının zor durumda kalmasına neden olmaktadır. Aynı şekilde inşaat firmaları mücbir sebep kapsamında yer alırken inşaat firmalarının tedarikçisi konumunda ki alt firmalar mücbir sebep kapsamına alınmamıştır.

Tablo 14’de yer alan ikinci soru için; meslek mensuplarının kamu ile yaşadığı sorunlara görüşmecilerin %85’i meslek mensubu olabilmek için gerekli şartlardan olan 3 yıllık zorunlu staj süresini sadece meslek mensuplarının yanında geçirilmesinin meslek mensubu adayda meslek körlüğüne sebebiyet verdiğini ifade etmektedir. Görüşmeciler bu sürecin gelir idaresi başkanlığı, vergi dairesi başta olmak üzere kamu dairelerinde belli sürelerle bölünmesi durumunda kamu çalışanlarının, meslek mensupları ile olan bağı ve iletişimin güçleneceğini düşünmektedirler. Bunun yanı sıra farklı bakış açıları edinerek mesleğe etkili bir katkı sağlanacağı düşünülmektedir.

Tablo 14’de yer alan sorular altında elde edilen cevaplar denetçiler ile özellikle son 5 yıllık süreçte iletişimin çok değiştiği, meslek mensuplarına bakış açılarının olumlu yönde ilerlediğini göstermektedir. Görüşmeciler yasalara ve mevzuata uygun çalışma prensiplerine sahip meslek mensuplarının denetçiler tarafından zor durumda bırakılmadığını, böylece ön yargıların son 10 yılda zamanla ortadan kalktığını ifade etmektedir. Vergi mükelleflerinin devlete karşı sorumluluklarını en doğru biçimde yerine getirebilmesini sağlayan mekanizma olarak nitelendirilmeye başlanması ile iletişim güçlenmiştir.

Tablo 14’de üçüncü soru için alınan cevaplara göre; Tespit edilen bir yanlışlığın hile mi olduğu yoksa insani bir hata mı olduğunun çok net anlaşılabilceğini savunan meslek mensuplarının %93’ü göz yanılması, belgenin geç ulaşması gibi mücbir sebeplerden kaynaklanan hatalara verilen maddi cezai müeyyideleri ağır bulmaktadır. Defter kaydı yapılırken yanlış işlenen tutarın KDV iade dosyası hazırlanırken fark edilmesi, yine süresi dışında KDV beyannamesinin düzeltilmesi gibi art niyet olmadığı açıkça belli olan muhasebesel hataların cezai yaptırımlarını ağır bulmaktadırlar.

Görüşmecilerin diğer kısmı ise cezai müeyyideleri haklı bulup, hafifletildiği takdirde dikkatin azalacağı, kontrolün zayıflayacağı ve benzeri hataların meslek mensuplarının rahatlığı ile artacağı yönünde olup ağır müeyyideleri haklı bulmaktadırlar.

Tablo 14’de dördüncü soru için alınan cevaplara göre; %91’lik görüşmecinin bu noktadaki çalışmalarını yetersiz bulduğu, çözüm odaklı gözle görülür adımların atılmadığı şeklindedir.

ğ) Kalifiye Eleman Yetersizliği

Muhasebe meslek mensubu olabilmek için staj başlatma sınavı, üç yıl staj ve yeterlilik sınavları ile birlikte en az dört yıllık süre gerekmektedir. Bu sürecin öncesinde ilgili bölümlerin 4 yıllık lisans eğitimini tamamlama zorunluluğu bulunmaktadır. Bu bağlamda kalifiye eleman yeterliliğine ilişkin görüşmecilere Tablo 15’de yer alan sorular yöneltilmiştir. Tablo 15’den elde edilen bilgiler çerçevesinde görüşmeye katılan meslek mensuplarının bağımsız ofislerde çalıştırılmak üzere istihdam ettirdikleri personelin kalifiye olmasından ziyade işverenler tarafından yetiştirildiği tespit edilmiştir.

Tablo 15: Kalifiye eleman yeterliliğine ilişkin sorular

	Evet	Hayır
Aranan niteliklere uygun personel bulabiliyor musunuz?	8	52
İşe kabul noktasında etkiniz var mı?	48	12
Yetersiz gördüğünüz elemanları işten çıkartıyor musunuz?	15	45

Tablo 15’de yer alan sorular altında elde edilen cevaplar sonucunda ofis sahibi meslek mensubu tarafından seçilen muhasebe elemanlarının deneme süresi sonunda işe devamı ile ilgili karar verilir uzun vadede yetiştirildikleri görülmektedir. Çalışanları genç yaşlarda başlayıp mesleği çalışma hayatında öğrenilmesi görüşmeye katılan işverenler tarafından önem arz etmektedir. Firma bünyesinde çalıştırılmak üzere aranan personel için ise, daha spesifik özellikler aranmaktadır. Üniversite mezuniyeti, sektörel iş tecrübesi ve mesleki ruhsat aranan niteliklerin başında gelmektedir. Görüşmecilerin geneli (%86) aranan niteliklere sahip mesleğe uygun kalifiye eleman bulamadıklarını belirtmiştir.

5. Sonuç ve Öneriler

Bu araştırma Zonguldak-Bartın-Karabük illerinde faaliyet gösteren muhasebe meslek mensuplarının yıllardır süregelen ve ekonomik, teknolojik, sosyolojik gelişmelere bağlı olarak ortaya çıkan sorularının tespiti ve tespit edilen sorunlarının asgari düzeye düşürülmesi ya da tamamen ortadan kaldırılmasına yönelik bir çalışma olup mülakat yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini Zonguldak-Bartın-Karabük illerinde ikamet eden, meslek odalarına kayıtlı 60 meslek mensubu oluşturmaktadır. Çalışmamız da saptanan sorunlar, meslek mensupları ile yapılan görüşmelere göre aşağıdaki şekilde sıralanmış ve çözüm önerileri sunulmuştur.

Sorumluluk – Yetki Çatışması: Bağımlı meslek mensuplarının yapısal sorunlarının başında geldiği bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. İşletme içerisinde yasal süreçler ve devlet daireleri ile bağlantılı tüm aksiyonların kendileri tarafından yönetildiğini bildiren meslek mensuplarının, üst düzey yönetici pozisyonuna gelmedikleri müddetçe yetkilendirilmedikleri şeklindedir. Bağımsız çalışan meslek mensupları için ise sadece mali müşavirlik hizmeti değil, işletmenin yasal ve yapısal tüm süreçlerini kendilerinin takip etmesi gerektiği, mükellefler tarafından bu durumun bir zorunlulukmuş gibi algılandığı yönündedir. Toplum olarak bu bakış açısının değişmesinin kolay olmadığı, ücret, haksız rekabet ve etik ilkeler konusunda yaşanan problemler çözüme ulaşmadığı müddetçe bu sorunun çözüme ulaşmayacağı şeklindedir.

İtibar ve Saygınlık: Uluslararası düzeyde çıkış yapan muhasebe mesleğine ülkemizde başta kamu kurumları olmak üzere işletme, mükellef ve bireylerin ön yargılarından kurtularak saygı göstermesinin zorunluluk haline geldiği görülmektedir. Bu noktada meslek mensupları tarafından birinci görevin TÜRMOB’a ait olduğu düşünülmektedir. Sorunla ilgili görüşmeler esnasında meslek mensupları beyanname tarihine denk gelen dini bayram haftası, olağanüstü hal gibi beyanname tarihinin ertelenmesine neden olabilecek durumlar gerçekleştiğinde, kamu yetkilileri tarafından “mükelleflerimizden gelen talep doğrultusunda” gibi bir açıklama yapılıyor olmasının toplum içinde mesleğe olan itibar ve saygı noktasında kritik bir çizgi olduğu

şeklinde. Bu noktada mükelleflerin böyle bir talebinin olamayacağı, mali müşavirlerin bu süreci takip ettiği, “mali müşavirler”imizden gelen talep doğrultusunda şekilde ifade edilerek toplum içerisinde mesleğin kabul görmesine ve kamu tarafından muhattap alındığının böylelikle ciddiyetinin ve öneminin vurgulanmış olacağı düşünülmektedir. İkinci sorumlunun meslek mensupları olduğunu, görevlerini icra ederken mesleğin ve meslektaşlarının itibarını düşünerek hareket etmeleri gerektiği vurgulanmıştır.

Ücret ve Tahsilat Konusunda Yaşanan Sorunlar: Meslek mensuplarının tahsilat konusunda ciddi stres altında olduğu, tahsilat sorununu düşünmeden sadece mükellefe adapte olmak ve işlerine yoğunlaşmak istedikleri ortaya çıkmıştır. Bağımlı çalışan meslek mensupları için ise maaşların düşük olduğu düşünülmektedir. Serbest muhasebeci mali müşavir ofisleri için Maliye Bakanlığı, birlik (TÜRMOB) ve meslek odaları ile ortak tahsilat sistemi kurularak meslek mensuplarının mali sorunlarının giderilebileceği, Bağımlı meslek mensupları için ise taban ücret tarifesinin uygulanabileceği bir sistem kurularak çözüm üretilebileceği yönündedir.

Haksız Rekabet Konusunda Yaşanan Sorunlar: Konuyla ilgili meslek mensuplarının büyük çoğunluğunun sağlıklı ortam ve koşullar sağlandığında kota konusuna olumlu baktığı yönündedir. Mesleğin gelişimi ve haksız rekabetin önüne geçilmesi açısından fayda sağlayacağı şeklindedir. Yeni meslek mensupları açısından bakılacak olursa kota sisteminin adaletli bir mükellef dağılımına yardımcı olacağı yönündedir. Ayrıca yeni meslek mensuplarının mesleki deneyim için gereken sürenin meslek odalarından verilebilecek mükellef desteği ile kısmen aşılabileceği düşüncesi hakimdir.

Meslek Mensuplarının Mükelleflerinden Kaynaklanan Sorunlar: Mükelleflerin dışarıdan hizmet şeklinde aldıkları mali müşavirlik hizmetini kanun koyucu tarafından getirilen yasal zorunluluktan ziyade, şirket personeli şeklinde olduğu ve bu düşüncenin değiştirilmesi gerektiği şeklindedir. Meslek mensupları sorumluluklarını yerine getirmeyen mükelleflerin aldıkları cezalardan kendilerini de sorumlu tutması sebebi ile mükelleflerinin iş süreçlerini de takip etmek durumunda bırakılmıştır. Bu noktada tüm meslek mensuplarının ortak hareket ederek çalışma şekil ve şartlarını sözleşmede belirleyerek birliğin ve odaların desteği ile mesleki standartların uygulanması ile sağlanabileceği yönündedir.

Sürekli Değişen Mevzuat, Yasal Yükümlülükler ve İş Yükü: Mevzuatın sürekli değişmesi meslek mensupları için vakit alan bir süreç olsa da bu durumun internet kaynakları üzerinden hızlı ulaşım sağlanması ile kolaylaştığı yönündedir. Bu kolaylık ile birlikte sadece kendi sektörleri için değil işletmelerin tedarik ve satış aşamalarında iş birliği içerisinde oldukları sektörlerinde mevzuatlarını kontrol etmek zorunda oldukları görülmektedir. Örneğin; konaklama faturalarında kdv oranı %8 iken covid19 sebebi ile alınan önlemler çerçevesinde %1'e düşürülmüştür. Mükellef turizm firması olmasa bile satış personelinin konaklama faturası sisteme kayıt edilirken karşı tarafın yanlışlıkla %8 den kesmiş olduğu bir faturayı kayıtlara %8 üzerinden alması yasal açıdan sonraki süreçte firma açısından sorun olacaktır. Dolayısı ile mali müşavirlerin yasal süreçleri takibi ciddi bir mesleki zorunluluktur. Yasal yükümlülüklerin takibi açısından stres yaratan bu durum için alt yapısı iyi hazırlanmış yasal düzenlemelerin yapılması sürekli yayınlanan tebliğ, yönetmelik sirkülasyonunu azaltacağı yönündedir.

Çalışma Koşulları ve Sosyal Etkinlikler: Yasal yükümlülükler itibari ile yoğun ve stresli bir meslek olan muhasebe mesleği dinlenme süresi olarak uzun süreli bir boşluk oluşturulmadığı görülmektedir. Mali tatil dönemi ile ilgili görüşler ise, verilmesi zorunlu beyannameler sebebi ile diğer aylardan farksız olduğu şeklindedir. Yoğun iş temposunda sosyal aktivitelere vakit ayrılmadığı, bu konuda maliye bakanlığının yapacağı ek bir çalışma ile mali tatile denk gelen beyannamelerin ertelenerek meslek mensuplarının rahatlatılabileceği yönündedir.

Meslek Tanımının Çok Geniş Olması: İşletmelerin “Muhasebeci” olarak çalışmaya başladıkları meslek mensuplarından “Mali Müşavirlik” hizmeti talep etmeleri işveren ile meslek mensubu arasında sorunlara sebebiyet vermektedir. Ücret konusunda vergi tahakkuku, beyanname vermek ile sınırlı tutarken, hizmet aşamasında “Mali Müşavirlik” hizmeti beklentisi olması tanım karmaşasına yol açmaktadır. Bu noktada meslek mensuplarının mükellefleri ile aralarında ki iş sözleşmesinin çerçevesinin çok iyi çizilerek yapılması tarafların iş tanımı noktasında karşı karşıya gelmesinin önüne geçileceği şeklindedir.

Etik İlkeler Konusunda Yaşanan Sorunlar: Meslek mensupları açısından özetleyecek olursak “saygı görmek istiyorsan, saygı göster” düşüncesi hakimdir. Mesleğin hak ettiği düzeye ulaşmasında ki en büyük etkenlerden birinin de meslek mensuplarının mesleğe ve meslektaşlarına saygıdan geçtiği yönündedir. Etik ilkelere uygun hareket etmek mesleğe saygının başlamasında kilit noktalarından biri olarak görülmektedir. Denetimlerin, kontrolün ve teftişin artması gerektiği düşünülmektedir. Başta Maliye Bakanlığı olmak üzere birliğin ve odaların bu konuda daha sıkı ve yoğun bir denetim planı uygulamaları gerektiği düşünülmektedir. Meslek mensupları tarafından sürece gereken desteğin verilmesi, birlikte hareket edilmesi gerektiği düşünülmektedir. Etik ilkeler konusunda yaşanan sorunların meslek mensuplarının yaşadığı saygınlık, itibar, ücret, haksız rekabet sorunlarına temel teşkil etmekte olduğu görülmektedir. Meslek mensubu adayların aldıkları eğitim aşamasında etik ilke kavramının üzerinde daha çok durulması gerektiği, güçlü ve alt yapısı sağlam denetim mekanizması ile çözüme kavuşturulabileceği düşünülmektedir.

Eğitim Konusunda Yaşanan Sorunlar: Eğitim konusunda meslek mensuplarının büyük bir kısmının “mali müşavirliğin” üniversitelerde bölüm olarak okutulmasına olumlu baktığı görülmektedir. Zorunlu üniversite stajı ile teorik bilginin sağlanacağına bunun da stajların sadece serbest meslek ofislerinde ya da işletmelerde değil kamu alanında da yapılması gerektiği düşünülmektedir. Böylece hem kamu ayağı hem de özel sektör ayağının güçleneceğine inanç tamdır. Aynı zamanda kamu ile meslek mensupları arasında ki anlaşmazlıkları uzun vadede ortadan kaldıracak düşüncesi hakimdir. Bir kısım meslek mensubu görüşü ise, üniversitelerin yetersiz kalacağı, aktif iş hayatında olmadığı müddetçe şimdi ki lisans bölümlerinden bir farkı olmayacağı şeklindedir. Şimdi ki sınav sisteminin zorluluk derecesinin kafi olduğu, sınava girebilecek lisans bölümü mezunlarının kapsamının daraltılmasının yeterli olacağı yönündedir.

Teknolojik Gelişmeler Konusunda Yaşanan Sorunlar: Teknolojik gelişmeler ile kamunun görev ve sorumlulukları dâhilinde olan denetim başta olmak üzere birçok konunun meslek mensuplarına yüklendiği anlayışının hakim olduğu görülmektedir. Beyannamelerin verilmesinden sonra ki süreçte ortaya çıkan sorunların sorumluluğunun teknoloji ile meslek mensubunda kalması mali müşavirleri tedirgin eden önemli noktalardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanı sıra; Teknolojinin mesleği zaman içerisinde gerçek amacına ulaştıracağı, ön muhasebe kısmını ortadan kaldıracak denetim, danışmanlık ve yazılım ayaklarının güçleneceği düşünülmektedir. Kendini geliştirebilen teknolojiye ayak uydurabilen meslek mensuplarının yerini sağlamlaştıracağı, uyum sağlamayan meslek mensuplarını sistemin otomatik eleyeceği görüşü hakimdir.

Meslek Mensuplarının Aralarındaki Olan Sorunları: İş ve personel değişimi konusunda zaman zaman anlaşmazlıklar doğmuş olsa da genel itibari ile meslek mensuplarının iş piyasasına yansıyan sorunlarının olmadığı görülmektedir.

Meslek Mensuplarının Kamu İle Yaşadığı Sorunlar: Meslek mensuplarının kamu tarafından beklentisinin en yüksek olduğu konunun saygınlık olduğu görülmektedir. Aldıkları sorumluluğun ve verdikleri hizmetin kamusal karşılığını da görmek istedikleri yönündedir. Bu konuda eğitim konusunda ki sorun ile temelinde bağlılık gösterdiği görülmektedir. Maliye bakanlığının meslek mensupları için zorunlu staj sürelerinin bir kısmının Vergi Dairesi, Gelir

İdaresi Başkanlığı gibi sürekli iletişim halinde olunan kurumlarda yapılmasının karşılıklı empatiyi ortaya çıkaracağı ve bürokrasi sürecini kolaylaştıracağı yönündedir.

Kalifiye Eleman Yetersizliği: Tecrübenin muhasebe mesleği için öneminin çok büyük olduğu gözlemlenmiştir. Serbest meslek ofisleri için liseden yeni mezun olmuş kişilerin genç yaştan yetiştirilmesi şeklinde ilerlemektedir. Günümüzde ofis de yetiştirilmek üzere eleman bulunmadığı, şirketler için ise tecrübeli, tek düzen hesap planına hakim personel bulma noktasında sorunlar yaşandığı şeklindedir. Üniversitelerde stajların zorunlu hale getirilmesi, bu stajların verimli geçmesi için gerekli denetimlerin sağlanması, TÜRMOB, meslek odaları ve üniversitelerin eğitim konusunda koordineli biçimde bu süreci yönetmeleri sorunu ciddi anlamda çözeceği yönündedir.

Ülke genelinde yapılan çalışmalar incelenerek ve serbest muhasebeci mali müşavirlik ruhsatına sahip aktif çalışma hayatı devam eden meslek mensupları ile yapılan görüşmeler ışığında bu çalışma hazırlanmıştır. Mali müşavir, yeminli mali müşavir olma süreçleri ve şartları açıklanarak, yetki ve sorumlulukları yasal mevzuat çerçevesinde açıklanmıştır. Araştırmanın kapsadığı bölge düşünüldüğünde uluslararası düzeyde firmaların faaliyet göstermemesinden ötürü araştırmamızın çok uluslu şirketler, uluslararası denetim ve muhasebe firmaları açısından çalışmanın bir ayağını eksik bırakmıştır. Bu yönde yeni çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Kaynakça

- Alagöz, A. ve Ceran, Y. (2007). Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları, Meslek Örgütünden Beklentileri ile Mesleki Vizyon Algılarını Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Konya İli Uygulaması. *S.Ü. İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 7(14), 291-312.
- Akgün, B. (2018). *Türkiye'de Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları ve Çözüm Önerileri*. Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman.
- Aydemir, O. (2015). Muhasebe Meslek Mensuplarının Karşılaştıkları Sorunlar ve Beklentiler. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 67, 71-81.
- Biyar, Ö. (2012). Muhasebe Meslek Mensuplarına Yönelik Bir Çalışma: Meslek Mensuplarının Demografik Durumları, Mesleki Sorunları ve Değerlendirilmesi. *Sosyoekonomi Dergisi*, 17(1), 106-134.
- Ceylan, G. (2011). *213 Sayılı Vergi Usul Kanunu Ve 3568 Sayılı Kanun Çerçevesinde Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler ve Yeminli Mali Müşavirlerin Sorumlulukları: Afyonkarahisar İli Uygulaması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Afyonkarahisar.
- Çelik, Y. ve Şendurur, U. (2020). Muhasebe Meslek Mensuplarının Karşılaştığı Sorunlar ve Beklentileri: Muş ve Ağrı İlleri Örneği. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 13(1), 25-50.
- Deran, A. ve Beller, B. (2017). Muhasebe Meslek Mensuplarının Karşılaştıkları Sorunlar ve Bağlı Buldukları Meslek Odasından Beklentileri Üzerine Bir Araştırma, *Muhasebe ve Denetim Bakış*, 17(50), 37-56.
- Gülçin, K. (2018). Muhasebe Mesleğinin Gelişimi ve Meslek Mensuplarının Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(58), 669-682.

- Gündüz, M. ve Özen, E. (2016). Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları ve Mesleki Memnuniyetlerinin Analizi: Uşak İli Örneği, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 60, 67-90.
- Işık, A. (2015). *Tekirdağ'daki Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları ve Çözüm Önerileri*, NUBAP. 0.13.AR.14.04 Nolu Proje, Tekirdağ.
- İskender, H. ve Bayram, M. (2019). Muhasebe Meslek Mensuplarının Çalışma Ortamlarının Mesleki Yetkinliklerinin Geliştirilmesi Üzerindeki Etkisi: Marmara Bölgesi'nde Bir Araştırma. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 12(1), 129-146.
- Kalaycı Ş. ve Tekşen Ö. (2006). Muhasebecilik Mesleğinde Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Isparta İl Merkezi Uygulaması. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 31, 90-101.
- Kılıç, M. ve Arslan, Ü. (2017). Muhasebe Meslek Örgütü Odalarının Günümüzde Yaşadığı Sorunları ve Çözüm Önerileri: Batı Karadeniz Bölgesi İlleri Örneği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 2017 Özel Sayısı, 523-533.
- Kızıl, C., Aslan, T. ve Kızay, Ö. (2018). Muhasebe Meslek Mensuplarının Sorunları ve İlgili Çözüm Önerileri Kocaeli Örneği. *Muhasebe ve Maliye Dergisi*. 2(1), 23-37.
- Terzi, A. (2010). *Muhasebe Mesleği ve Rize'deki Meslek Mensuplarına Yönelik Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum
- Tetik, N., Kınay, F. ve Ciğer, A. (2008). Antalya İlindeki Muhasebe Meslek Mensuplarına Yönelik Durum Analizi ve Beklentilerini Saptamaya Dönük Bir Araştırma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 38, 70-79.
- Yalçın, S. (2012). Muhasebe Meslek Mensuplarının Muhasebecilik Mesleğinin Geliştirilmesiyle İlgili Tutumları. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 55, 113-135.
- Yayla, H. E. (2007). Serbest Muhasebeci ve Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlerin İş Tatmini Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: Orta ve Doğu Karadeniz Bölgeleri Örneği. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 7, 113-124.
- Yıldırım, S. (2007). Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyetlere İlişkin Anket Sonuçlarının Değerlendirilmesi. *Muhasebe ve Denetime Bakış*, 7, 33-45.
- Yıldız, G. (2010). Muhasebe Mesleğinde Meslek Etiği ve Kayseri İl Merkezinde Bir Uygulama. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 156(36), 155-178.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.